

Novinová pověst a biografické vyprávění jako symptom krize prozaické folkloristiky? Poznámka k dějinám folkloristických konceptů

Petr Janeček

Newspaper legend and personal experience narrative as symptom of crisis of prosaic folkloristics? Note about history of folkloristical concepts

The text investigates critical history of two important genealogical concepts which appeared in Central European (mostly Czech, German and Polish) folkloristics in the 20th century: Zeitungssage (newspaper legend) and personal experience narrative (memorate). Both of these concepts appeared as somewhat desperate attempt of the textocentric discipline to deal with growing number of documented oral narratives which could not fit into „standard“ genres of verbal folklore such as folktale or legend. The author argues that both of these attempts partly led to a dead end — and, because of that, during the early 2000s, had been largely abandoned by many researchers. Studies of these texts then achieved paradigm shift influenced by international folkloristics — some of the studied material started to be classified as contemporary legend and rumour, while the other part followed disciplinary path of oral history. Nevertheless, both of these concepts present fascinating chapter in history of prosaic folkloristics in particular and memory studies in general.

KEYWORDS:

personal experience narrative, memorate, Zeitungssage, newspaper legend, contemporary legend, rumour, folkloristics, folklore, oral history, history of ethnology

ÚVOD

Prozaická folkloristika představuje jeden z nejstarších „mnemonických“ oborů, tedy disciplín zabývajících se systematickým studiem kolektivní či sociální paměti; výzkumy tohoto typu totiž prováděla mnoho desítek let před sociologickým zájmem o kolektivní paměť (Halbwachs, [1950] 2010) i pozdějším mnemonickým obratem v humanitních a sociálních vědách, ústícím v rozvoj oralhistorických bádání a později i šířeji chápaná paměťová studia (Kôresaar, 2014). Jedná se o obor sice „tradiční“, ale v mnoha akademických tradicích nepříliš silně institucionalizovaný, který se navíc pohybuje na nejistém disciplinárním pomezí humanitních (především filologických a literárních) a sociálních (především etnologických a antropologických) věd. Zrozen v situacích identitárních krizí evropské kultury spjatých s osvícenstvím, preromantismem a romantismem, jehož pozici v akademickém prostředí lze označit za krizovou takřka neustále (Noyes, 2016), tato disciplína se minimálně od zrození komparativní folkloristiky na konci 19. století vždy dominantně zabývala fenomény kolektivně sdílených a neformálně předávaných textů.

Prezentovaná studie z oblasti dějin středoevropské prozaické folkloristiky s důrazem na bádání v Česku, Německu a Polsku se zaměřuje na způsoby, kterými se

tato liminální disciplína ve 20. století snažila vyrovnat se skutečností, že kolektivně transmittovaná vyprávění o minulosti často zahrnují rozmanité druhy textů, které nenesou znaky „tradičních“ folklorních žánrů, definovaných na základě inspirace literárněvědnou genologií, jako byly pohádky, pověsti či legendy. Cílem textu je kriticky prezentovat teoreticky zajímavé aspekty těchto bádání, které vyústily do v minulosti často využívaných, ale epistemologicky problematických konceptů *novinové pověsti* a *vyprávění ze života*, chápaných jako „nové“ folklorní žánry, a popsat jejich další osudy v badatelské praxi.

VÝZKUM NOVINOVÝCH POVĚSTÍ – SLEPÁ ULIČKA VÝZKUMU BIOGRAFICKÝCH VYPRÁVĚNÍ?

Výzkumy tzv. novinových pověstí představují relativně zapomenutou kapitolu dějin folkloristického výzkumu, geograficky omezenou prakticky pouze na střední Evropu, tematicky částečně předcházející bádání nad vyprávěními ze života. Počátky intenzivnějšího a serióznějšího — byť prozatím ještě protovědeckého — zájmu o narativy, odborníky později označovanými jako vyprávění ze života a ještě později jako současné pověsti, můžeme totiž klást — pokud pomíneme relativně časté nezáměrné i intencionální fixace těchto textů v nejrůznějších literárních, topografických a především chronologických dílech, které nalezneme již ve starověku (Brednich, 2001; Brunvand, 1984, s. 6–49; 2004, s. 25–26; Champion-Vincent, 1993; Ellis, 1983; 2003, s. 50–57, Lassen, 1995; Simpson 1981; 1983) — do prvních desetiletí 20. století. V tomto období si totiž žurnalisté a později i akademici začínají všimnout existence specifického typu narativů pravidelně publikovaných v tištěných periodikách v podobě zpráv o skutečných událostech, jejichž autenticita je ale v důsledku časté frekvenci jejich publikace, nepřesné lokalizaci — a především senzačnímu až bizarnímu obsahu — minimálně sporná. Existence těchto vyprávění je většinou pouze deklarována, ale někdy — jako v případě pověsti o navrátilivším se synovi zabitým vlastními rodiči, nejčastěji označovaném jako *The Murdered Son*, *Killing the Returned Soldier*, *The Tragical Mistake* či *Die Mordereltern* (mezinárodní typ ATU939A — Uther, 2004, s. 583), ironizována (Janeček, 2020), popřípadě jsou vyhledávány jejich starší publikované paralely. Tento žurnalistický trend na Západě vyvrcholil v díle amerického spisovatele, kritika a žurnalisty *New York Times* a *New York World* Alexandra Woollcotta, který k označení tohoto typu textů zřejmě jako první intencionálně užil termín „současná pověst“ (contemporary legend), a který je proto občas (do značné míry nezaslouženě) považován za průkopnickou postavu jejich dokumentace (Czubala, 2005, s. 168). Do své slavné sbírky anekdot, senzačních příběhů a esejů *While Rome Burns* (Woollcott, 1943) umístil nejen několik textů, později označených za současné pověsti, především varianty mezinárodně rozšířeného typu *Zmizelá paní* / *The Disappering Lady* (Janeček, 2009, s. 30), které označil za „skvělý příklad tvořícího se folkloru“ (Woollcott, 1943, s. 45), ale i výše zmíněný příběh o synovi zavražděném vlastními rodiči, který s identickou mírou kritičnosti jako folklorní v českých zemích identifikoval Jan Neruda o více než padesát let dříve v roce 1880 (Janeček, 2008, s. 26–27).

Díličí texty tohoto typu ve stejnou dobu začínají registrovat i první profesionální folkloristé. Příběh o synovi zabitým vlastními rodiči zaznamenaná v dobových mediál-

ních variantách otištěných v letech 1821–1935, vždy prezentovaných jako aktuální zpráva o skutečně proběhnuvší zahraniční události, český folklorista Václav Tille ve svém monumentálním *Soupisu českých pohádek*, a to pod názvem *Vražda vlastního dítěte z lakoty* (Tille, 1937, s. 180–181). Tato dílčí zachycení existence novinových pověstí se ale takřka výhradně týkala textů identifikovaných jako folklorní již dříve — příběh „odhalený“ Nerudou a později Woollcottom i Tillem se v evropské tištěné produkci totiž vyskytuje minimálně od roku 1618, nejprve jako kronikářský zápis, později jako exemplum (od roku 1621), kramářská píseň, novinová zpráva (od roku 1727) nebo dokonce jako divadelní hra (od roku 1736). Tyto texty s výrazným výskytem v tištěných médiích a rozsáhlou historií, dovolujícím jim vystupovat i v podobě „tradičních“ folklorních žánrů (včetně pohádky), byly ve světové folkloristice a literární vědě analyzovány i později — příběhu o zavražděném synovi se dostalo vedle studie českého literárního vědce Karla Krejčího (Krejčí, 1947–1948) i samostatné monografie z pera literární vědkyně Marie Koskové (Kosko, 1966), které se ale soustřeďovaly především na jeho historický rozměr a k rozvoji folkloristické terminologie tak výrazněji nepřispěly (Janeček, 2008, s. 29–30).¹

Celá řada syžetů později konceptualizovaných jako vyprávění ze života byla od konce 19. století zachycována i v orální tradici v rámci sbírek ústní slovesnosti, nejčastěji jako „tradiční“ pověsti, anekdoty či humorky.² Zájem folkloristů o tato částečně „netradiční“ vyprávění byl zároveň ve stejné době několikrát explicitně deklarován, byť se tyto výzvy většinou nesly ve znamení dílčích srovnávacích studií s důrazem na „tradiční“ materiál, popřípadě ve velmi obecném duchu. Příkladem tohoto zájmu v domácím prostředí je zajímavá úvaha Václava Tilleho, srovnávající magické představy „tradičních“ démonologických pověstí s dobovými zprávami šířenými tiskem i ústním podáním (Tille, 1966, s. 35–36), z ruského prostředí je zase možné zmínit práci Stanislava N. Černova *Sluški 1825–1826 godov. Folklor i istoria* z roku 1934, analyzující zápisy prostého mužika Fedora Fedoroviče zachycující dobové fámy a zvěsti, navazující na sovětskou tradici výzkumu realistických vyprávění, dobově chápaných jako svébytná lidová forma historiografie (Černov, 1934, s. 565–584).

Analytictější přístup k mediálně šířeným prozaickým folklorním naracím přichází až s francouzským sociologickým výzkumem „faits divers“, tj. senzačních zpráv otiskovaných v novinových rubrikách typu černá kronika, zahájený již v osmdesátých letech 19. století (Campion-Vincent, Renard, 1990; Czubala, 1993, s. 9–13; 1996, s. 144–148), a především s německojazyčným výzkumem „novinových pověstí“ (Zeitungssagen) třicátých let 20. století (Kawan, 1995; Šrámková, 2002, s. 195).

1 Německojazyčná folkloristika tradičně považovala vyprávění o synovi zavražděném vlastními rodiči za jeden z nejtýpějších příkladů „novinové pověsti“ (Petzoldt, 1999, s. 194–212), znalkyně současné pověsti Véronique Champion-Vincentová jej zase kvůli jeho typickému důrazu na časovou a místní lokalizaci označuje dokonce za jeden z nejranějších příkladů „moderní městské pověsti“ (Campion-Vincent, 1998).

2 Tak například pražská sběratelka pověstí Popelka Biliánová na přelomu 19. a 20. století zachytila na pražském Vyšehradě a v Podskalí celou řadu pověstí, jejichž aktuálnost, konkrétnost, strukturální rysy, a především jejich diseminace dobovými médii (např. kauza „podskalského strašidla“ roku 1874) je spojuje jak s biografickým vyprávěním, tak se současnými pověstmi a fámami (Janeček, 2009).

Výzkum „novinových pověstí“ začíná v Německu nabývat na intenzitě na počátku třicátých let 20. století a svébytný koncept „Zeitungssage“, chápané jako žánr odlišný od tradiční pověsti (Sage) i fámy (Gerücht), je zde poměrně intenzivně studován (Moser, 1985) prakticky až do počátku devadesátých let 20. století, kdy dochází k postupné konvergenci německojazyčného výzkumu s mezinárodním bádáním současných pověstí (Šrámková, 2002, s. 195). Prvními autory, kteří použili termín „novinová pověst“, byli pravděpodobně folkloristé Leopold Schmidt (Schmidt, 1932)³ a Alfred Karasek-Langer (Karasek-Langer, 1933), osobnostmi spojovanými s výzkumem tohoto unikátního fenoménu jsou ale především Otto Görner a André Jolles, autor slavné teorie jednoduchých folklorních forem (Einfache Formen). Görner byl dle folkloristky Christine Shoajei Kawanové prvním německým badatelem, který si v souvislosti s razantní kritikou dobové nativistické folkloristiky, zaměřené pouze na výzkum zanikajících folklorních forem, položil otázku, zda i v moderní společnosti vznikají nové folklorní texty, nezávislé na tradičních tématech a motivech (Kawan, 1995, s. 103). Jeho odpověď byla kladná — prostředí jejich vzniku ale nenalezl nikoli v dobovém ústním podání, které vnímal jako zbavené vitality, nýbrž v tištěném zpravodajství, které považoval za nejdůležitější médium ovlivňující myšlení „lidu“ (Görner, 1930, s. 33–35). Na příkladu dobově populárního hororového příběhu o uříznutém prstu zasláném odmítnutým snoubencem jako svatební dar, dokázal existenci moderních vyprávění, které, ač původně novinovou zprávou, dokázaly projít procesem folklorizace a stát se pověstí, která organicky vstoupila do ústního podání, a která dokonce mohla být — jako tento konkrétní příběh — založena na skutečné události.⁴ Andrého Jollese na novinových pověstech zaujal odlišný proces, který probíhal jak v pro ně primárním tištěném, tak i sekundárním orálním médiu; a to postupné přesouvání lokality jejich děje do vzdálenějších zemí, vnímaných jako exotické, popřípadě méně civilizované, jev vysledovatelný u folklorních podání tištěných jako zprávy o bizarních, ale údajně pravdivých událostech dodnes.⁵

Ve folkloristickém archivu v Tübingenu se pro výzkum novinových pověstí ustavila zvláštní skupina, která se věnuje jeho analýze vedle „tradičních“ folklorních žánrů jako je pohádka, pověst či legenda, sběry novinových pověstí probíhají i na mezinárodní úrovni v několika evropských zemích již v šedesátých letech 20. století, přičemž v osmdesátých letech podává Oskar Moser obecnou charakteristiku tohoto

-
- 3 Mimočodem právě na příkladu výše analyzované balady o synovi zavražděném vlastními rodiči.
  - 4 Görner tento příběh interpretuje jako typický příklad žánru „Kasus“, jedné z jednoduchých folklorních forem definovaných André Jollesem (Jolles, 1982, s. 171–199).
  - 5 Jolles tuto lokalizaci vysvětloval jako snahu vytěsnit fakt, že by se tak bizarní příhody mohly přihodit v našem nejbližším okolí, a touhu připisovat takovéto chování výlučně „těm druhým“, tedy cizincům. Soudobé příklady použití novinových pověstí v moderním tisku či elektronických médiích tuto Jollesovu interpretaci potvrzují; dalším možným vysvětlením této exotizační tendence mediálně šířených pověstí, která, jak správně upozorňuje Christine Shoajei Kawanová (Kawan, 1995, s. 103), stojí v přímé opozici proti tendenci lokalizace ústně šířených pověstí do vypravěčova nejbližšího okolí, může ale být i prostá snaha editorů a redaktorů zkomplikovat dohledání zdroje daného příběhu. Zatímco v Německu

folklorního žánru, mezi jehož hlavní znaky řadí celospolečenskou publicitu, tematickou aktuálnost, periodicitu výskytu, relativní stabilitu obsahu a formy, explicitní vyjádření postoje vypravěče a především rychlou reprodukovatelnost pomocí tištěných médií, což vede k jeho okamžitému rozšiřování (Moser, 1985, cit. dle Šrámková, 2002, s. 195); dalšími typickými rysy novinových pověstí je dle německých folkloristů jejich vstupování do ústně šířených narací, často jen v podobě izolovaných motivů, popřípadě jejich ovlivňování co se tematiky či stručnosti týče (Gerndt, 1995, cit. dle Šrámková, 2002, s. 195). S razantním nástupem mezinárodního konceptu současné pověsti na počátku devadesátých let 20. století se pak od užívání termínu novinová pověst postupně ustupuje; německá folkloristika přejímá k označení tohoto žánru internacionální terminologii, především pak proto, že základní znaky dříve připisované novinové pověsti, tedy zájem o aktuálnost, senzačnost a tendence k vytváření uniformních názorových postojů a utvrzování společenských stereotypů, jsou v podstatě shodné se základními znaky současné pověsti. K podobnému procesu došlo do značné míry ve folkloristice i s konceptem biografických vyprávění, který začal být ve 20. století používán pro „netradiční“ vyprávění individuální povahy v ústním podání — ovšem bez výraznější diskuse o vlivu masových komunikačních médií na jeho obsah.

VÝZKUM BIOGRAFICKÝCH VYPRÁVĚNÍ V POVÁLEČNÉ FOLKLORISTICE⁶

Počátky výzkumu memorátů, tedy biografických vyprávění individuální povahy, jsou obvykle spojovány s inovativní klasifikací folklorní prózy Carla Wilhelma von Sydowa (1878–1952) z roku 1934 (Sydow, 1934a, obecněji viz Granberg, 1935; Gusev, 1978, s. 116). Zájem o tento žánr ale můžeme hledat již v úvahách o „Erlebnissage“, termínu německého folkloristy Friedricha Rankeho (1882–1950) poprvé použitého v roce 1912 (Klímová, 2007). Velký zájem o biografická vyprávění individuální povahy tohoto druhu se objevuje v sovětském Rusku, kde se díky unikátní zkušenosti první světové a ruské občanské války rodí počátky výzkumů všednodenních vyprávění, dobově chápaných jako unikátní „nový“, ale velice významný žánr folklorní prózy (skaz/rasskaz — viz Sokolov, 1928; 1941; opatrnější přístup viz Propp, 1999: 310). Tato zprvu

---

třicátých let byla častá lokalizace těchto historek do východní či jihovýchodní Evropy (do Bulharska či Litvy), soudobá česká (především elektronická) zpravodajská média preferují Rumunsko, popřípadě Čínu. Ilustrací podobné tendence mohou být i časté lokalizace bizarních novinových příběhů v západní Evropě třicátých a čtyřicátých let do tehdejšího Československa, a to především symbolicky „hraničního“ města Českých Budějovic, včetně výše zmíněného příběhu o synovi zavražděném vlastními rodiči (Camus, 1968; 1988, podobný text viz Čapek, 1948, s. 37–38).

6 Tato kapitola do značné míry vychází z části textu publikovaného v knize *Mýtus o pérákově. Městská legenda mezi folklorem a populární kulturou* (Janeček, 2017), který byl pro účely této studie razantně přepracován a aktualizován. Zcela záměrně zde není věnována pozornost slovenským bádáním v oblasti biografických vyprávění, která se na rozdíl od těch českých vždy vyznačovala snahou o preciznější vymezení tohoto konceptu (viz např. Kiliánová, 1992; 2005a; 2005b; 2005c).

spíše ideologicky motivovaná bádání byla brzy doplněna solidnějším marxistickým historicko-sociologickým přístupem a o několik desetiletí později ovlivnila i středoa západoevropská folkloristická studia (Cocchiara, 1971, s. 574–579; Panczová, 2005).

Domácí bádání v oblasti žánrového konceptu „vyprávění ze života“ / „povídek ze života“ / „vzpomínkových vyprávění“ / „biografických vyprávění“ začíná přibližně ve stejné době; v českých zemích registrují texty tohoto typu již Václav Tille (1867–1937) a Josef Štefan Kubín (1864–1965), přičemž prvním českým termínem pro tento žánr jsou „povídky z obecného života“, který použil Jiří Polívka (1858–1933) v roce 1926 (Polívka-Kubín, 1926, s. 441); Bedřich Václavek je zase označuje jako „povídky ze života bez živlů nadpřirozených“ (Václavek, 1963, s. 357). Výraznější zájem o ně ale nastává až po druhé světové válce (Šrámková, 2008, s. 57–59). Výzkumu biografických vyprávění, který se s největší razancí rozvinul až v šedesátých letech 20. století (Šrámková, 2007, s. 57–59) se věnovala celá řada pozdějších badatelů v čele s Jaromírem Jechem (Jech, Rychnová, 1955; Jech, 1956), Bohuslavem Benešem (Beneš, 1990) a především Oldřichem Sirovátkou (Sirovátka, 1959; Sirovátka, 1963), jehož koncept vzpomínkového vyprávění je citován i v standardní *Enzyklopädie des Märchens* (Bausinger, 1977). Tematicky se výzkumy biografického vyprávění často zaměřovaly na dobově konjunkturální sociální (později individuální, rodinnou) tematiku, zajímavou kapitolu tvoří memoráty z období druhé světové války, ať už příhody přímo z fronty (Heroldová, 1977) či příběhy o osvobození Čech spojeneckými vojsky (Šrámková, 1988, další bibliografie Sirovátka, 2002, s. 61, souhrnně pak Šrámková, 2007; 2008).

Bádáním v oblasti „vyprávění ze života“ / „povídek ze života“ / „vzpomínkových vyprávění“ / „biografických vyprávění“ (Alltagserzählung, Erinnerungserzählung, personal experience narrative / story, skaz, ustnyj rasskaz) se poválečná slovesná folkloristika ve střední Evropě, částečně ovlivněná sovětskými výzkumy „skazu“ a „rasskazu“, snažila vyrovnat s existencí rozsáhlé realistické prozaické narativní tradice s náměty z každodenního života, kterou se ale nedařilo uspokojivě zahrnout do již dříve definovaných „klasických“ folklorních žánrů jako byly „tradiční“ pověsti, humorky či anekdoty; v širším plánu se pak možná jednalo o určitou snahu o změnu paradigmatu opuštěním svazujícího dědictví literárněvědně orientované folklorní komparatistiky. Příkladem sumarizujícím domácího bádání může být definice tohoto žánru v hesle „povídka ze života“ ve standardní přehledové publikaci *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska* z roku 2007:

„Povídky ze života představují osobitý a pevný vypravěčský projev, který se vztahuje na tu oblast vyprávění, kterou nelze pokrýt pojmem (tradiční) lidové vyprávění (tj. pohádky, pověsti, legendy). Patří do okruhu pověstových žánrů, s nimiž je spojuje orientace na věrohodnost a pravdivost výpovědi, takže některá témata (látky), která jsou spojena s historickými (skutečnými) událostmi (např. vzpomínky na válku), se během doby mohou stát i pověstmi. **Od ostatních forem lidového vyprávění se odlišují téměř vším** [tučně P.J.]: jsou vázány na osobní život a zkušenosti, sdělují faktickou událost (z vlastního zážitku nebo jako slyšený příběh), žijí v individuální paměti a v individuálním podání, obvykle nebývají přejímány vícerymi vypravěči, vznikají jako osobní vyprávění a aktuální zpráva o poslední novince (senzaci); značná část z nich se v podání udržuje jen poměrně

krátce, některé z nich jsou pouhé zpravodajství, jiné vytvářejí podmaňující a delší příběhy. [...] Námětovou dominantou je svět individuální, osobní a rodinný (oproti pověstem, jejichž náměty mají platnost skupinovou)“ (Šrámková, 2007, s. 794).

Tato studia přinesla velké množství zajímavého materiálu a razantně rozšířila výzkumné pole folkloristiky směrem k oral historickým studiím, především pak v sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých letech 20. století, kdy bylo studium biografických vyprávění v širším středoevropském prostoru, v době tříbení metodologie a krátkodobého odvrhnutí tradičních literárněvědných konceptů, dobově konjunkturálně považováno téměř za hlavní úkol folkloristiky vůbec (Leščák, 2005; 2001, s. 154–158). Část folkloristů dokonce dobově uvažovala o folkloristice jako součásti oralhistorických bádání (Beneš, 1996). Teoreticky se však bohužel nikdy — podobně jako u předcházejících a tato bádání v mnohém inspirujících sovětských výzkumů „skazu“ a „rasskazu“, prováděných již od dvacátých let 20. století, jejichž vůdčí osobností byl ruský folklorista Jurij Sokolov (Czubala, 1985, s. 8082; 1993, s. 9–13; 1999, s. 144–148) — nepodařilo najít úplnou shodu nad přesnou definicí tohoto „netradičního“ folklorního „žánru“, takže dnes ze zpětného pohledu vyvstává otázka, zda o specifický folklorní žánr vůbec jde.

Nejvýraznějším argumentem proti zařazování většiny narací standardně označovaných jako vyprávění ze života mezi folklorní žánry je absence procesu variace, který byl zaznamenán jen u minima těchto často ryze individuálně konstruovaných textů, ale který přitom tvoří jedno z nejdůležitějších kritérií folklornosti jakéhokoli textu, ať už ústně či písemně šířeného, jak uvádí například americký folklorista W. Edson Richmond ve standardním úvodu do folkloristiky, editovaném zakladatelkou postavou americké poválečné folkloristiky Richardem M. Dorsonem z roku 1983:

„Folkloristé již nepožadují, aby jimi studované fenomény pocházely z minulosti — ať už té dávné či nedávné — ale tvrdí, že základním znakem folkloru je změna. Aby mohl být nějaký text považován za folklorní, musí existovat ve více než jedné formě, musí být prezentován jako variace na nějaké téma“ (Richmond, 1983, s. xii).⁷

Rozpaky nad zařazováním vyprávění ze života (skaz) mezi folklorní žánry vyjádřila již v roce 1964 dokonce i taková folkloristická autorita, jako byl bezesporu Vladimír Jakovlevič Propp:

„Konečně můžeme položit otázku, zda do folkloru náleží také obyčejná vyprávění ze života, vzpomínky, vyprávění o neobvyklých setkáních a událostech. [...] Ve folkloristice takové projevy dostaly jméno lidová vyprávění (skaz). Přísně vzato, lidová vyprávění některé **znaky folkloru nemají** [tučně P. J.]; nevytvářejí celonárodní, na velký prostor rozšířené varianty. Vyprávějí je očití svědkové, někdy jsou reprodukována posluchači, kteří vypouštějí detaily; postrádají však schopnost šířit se samovolně mezi lidmi“ (Propp, 1999, s. 310).

⁷ Podobně viz např. Beneš, 1990, s. 9–10, opačná pozice např. Šrámková, 2007, s. 795.

Podobně váhavě se o vyprávění ze života v obecné rovině zmiňuje i polský folklorista Dionizjusz Czubala ve svém přehledu dějin studia „moderních“ folklorních žánrů: „Spory systematicků nad jeho zařazením mezi ostatní druhy folklorní prózy budou trvat ještě dlouhá léta“ (Czubala, 1993, s. 10), problematičnost konceptu biografického vyprávění zmiňuje v nástinu dějin domácí folkloristiky i Marta Šrámková: „Studium tohoto žánru je zároveň příkladem zrodu nového odborného termínu a pokusů o jeho obsahové ustálení; do dnešních dní však tento problém není v české folkloristice zcela vyřešen“ (Šrámková, 2007, s. 57).

TERMINOLOGICKÉ PROBLÉMY S VYMEZENÍM VYPRÁVĚNÍ ZE ŽIVOTA

Z dnešního pohledu a v kontextu mezinárodních folkloristických bádání je signifikantním rysem tohoto problematického konceptu fakt, že genologické výzkumy vyprávění ze života se hlavně v pozdějším období snažily udržet tento relativně nestabilní žánrový koncept jeho rozdělením na jednotlivé subtypy, z nichž některé se svým vymezením v podstatě shodují se základními znaky současných pověstí (popřípadě fám), používaných mezinárodní folkloristikou ve shodě minimálně od osmdesátých let 20. století. Tak například v českých zemích rozděluje již v roce 1955 Jaromír Jech vyprávění ze života na tři subžánry definované chronologicky: „vzpomínky vyprávěčových předků“, „vzpomínky a líčení z vlastního života“ a konečně „vyprávění aktuální události“ (Jech, Rychnová, 1955).

Bohuslav Beneš rozlišuje „vzpomínkové vyprávění“ (definované jako „časově nebo věcně aktuální prozaické sdělení o jevech, které mluvčímu jsou známé z poslechu nebo z četby a které při vhodné příležitosti reprodukuje svým posluchačům“), vlastní „vyprávění ze života“, (definované jako „...časově nebo věcně aktuální sdělení s individuálním obsahem, tedy o tom, co mluvčí sám zažil“), a jako jejich specifický podžánr pak vágní „domněnky“, „chýry“, „fámy“, „pověsti“, „neoficiální informace“ (Beneš, 1990, s. 315). Jako zvláštní případ pak uvádí situaci, kdy „domněnky, které se houževnatě udržují delší dobu, mohou nabýt tvaru vzpomínkového vyprávění“ (Beneš, 1990, s. 315) — tedy situaci, mezinárodní folkloristikou obvykle popisovanou jako genetický přerod fámy v současnou pověst. Všechny tyto subžánry pak mohou dle Beneše v aktuální orální transmisi existovat jak v informativní, sdělné poloze „memorátu“ bez promyšlené estetické formy, nebo formově stabilizovaného, zevšeobecněného a typizovaného „fabulátu“, jejíž žánrovými obdobami jsou „komplexy pověstí“ a „pověstové typy“ (Beneš, 1990, s. 318). Z hlediska mezinárodního výzkumu současných pověstí jsou podnětné především Benešovy postřehy o narativní nutnosti geografické i temporální lokalizace těchto textů a případného poučení z jejich děje, důraz na aktuálnost, zájem o novinku převažující nad zájmem o adekvátní žánrový tvar a především existencí jejich mezinárodních tematických období (Beneš, 1990, s. 318–319), jak ale sám prognosticky přiznává, „...toto třídění je patrně poslední v české folkloristice: zřejmě dojde ke splnutí obou pojmů nebo k jiné klasifikaci“ (Beneš, 1990, s. 315).

Podobně komplikovaně rozdělovaly biografická vyprávění i další výrazné osobnosti domácí folkloristiky, které přirozeně nemohly opomenout evidentní existenci vyprávění dnešním bádáním označovaných za současné pověsti; snad kvůli snaze vy-

hnout se označení „pověst“, vnímané ve středoevropské folkloristice jako vyhrazené „tradičním“ historickým, místním, démonogickým pověstem,⁸ ale tento žánr opatrně a možná i poněkud kostrbatě označovali jako „nové útvary pověstového charakteru“ (Satke, 1999, s. 152), „novinky posledních dní“ nebo „novinky poslední chvíle“ (Sirovátka, [1980] 2002, s. 45),⁹ Bohuslav Beneš nakonec pracuje s termínem „domněnky tvaru vzpomínkového vyprávění“ (Beneš, 1991, s. 38–39).

VÝZKUM VYPRÁVĚNÍ ZE ŽIVOTA V POLSKÉ FOLKLORISTICE

Paralelu k domácím výzkumům biografických vyprávění může poskytnout polská folkloristika, která prošla v tomto ohledu proměnou paradigmatu již na počátku devadesátých let 20. století, kdy sebereflexivně uznala limity dobového žánrového konceptu biografického vyprávění. Podle retrospektivního pohledu polského folkloristy Dionizja Czubaly na polská bádání v oblasti „moderních“ folklorních žánrů pocházejí první zápisy současných pověstí a fám v Polsku z šedesátých a sedmdesátých let 20. století, kdy nebyly — stejně jako v českých zemích — považovány za nový žánr, ale za biografické (vzpomínkové) vyprávění (Simonides, 1969) nebo jeho obdobu (Czubala, 1985). Z tohoto faktu podle Czubaly mimo jiné vyplývá, že se tyto zápisy neobjevily jako pouhý výsledek inspirace anglosaským bádáním v oblasti současné pověsti, ale byly prostou dobovou reakcí na očividnou existenci tohoto typu folkloru. Důkazem jsou i samostatné pokusy o klasifikaci těchto vyprávění a návrhy na jejich nová terminologická označení — například Dorota Simonidesová vymezovala v rámci „moderních“ realistických vyprávění vedle vlastních „vzpomínkových vyprávění“ (opowieści biograficzne / wspomnieniowe) specifické žánry nazývané „komická vyprávění“ (opowieści komiczne) a především „nepravděpodobná vyprávění“ (opowieści nieprawdopodobna – Simonides, 1969, s. 200–201), které navíc dělila na dva subžánry — „veselé“ (szczęśliwe) a „tragické“ (tragiczne). První z nich plní dle Simonidesové v současné společnosti funkci pohádky a funguje i na základě podobných principů (splnění přání, šťastný konec), druhý zase plní varovnou a emocionální funkci tradiční démonologické pověsti. Kořeny obou těchto subžánrů vidí Simonidesová především v médiích — tištěném zpravodajství, rozhlasovém vysílání, ale i populární kultuře, především filmech a televizních seriálech (Simonides, 1969, s. 199, 245). Tyto narativy, které byly v polské folkloristice později označovány jako „současná senzační vyprávění“ (współczesne opowieści sensacyjne), popřípadě prostě „senzace“ (sensacje — Czubala, 1985, s. 80) se dle polských badatelů vyznačovaly všemi hlavními znaky folkloru — byly kolek-

8 Podobně opatrně zachází s termínem „Sage“ i nestor německojazyčné evropské etnologie, který pro současné pověsti používá novotvar „sagenhafte Geschichte von heute“ (Brednich, 1990; 1991; 1993; 1994; 1996).

9 Sirovátka rozděluje žánr vyprávěčsky víceméně ucelené biografické syžetové povídky, konfúzně označované jako „povídka ze života“, „vyprávění ze života“, „vzpomínkové vyprávění“ a „memorát“ na dva typy: vlastní „vzpomínková vyprávění opírající se o vzpomínky na vzdálenější nebo nedávné události a zážitky“, a „novinky posledních dní“ nebo „poslední chvíle“, „vyprávějící o zcela aktuálních novinkách“ (Sirovátka, 2002, s. 45).

tivně vytvářeny, masově rozšířeny a neformálně, především ústně transmitovány. Od počátku devadesátých let 20. století ale polská folkloristika od těchto specifických termínů postupně ustupuje a přejímá zažitou mezinárodní terminologii, tedy především termín „současná pověst“ (Simonides, 1991).

ZÁVĚR

Koncepty novinové pověsti (Zeitungssage) a vyprávění ze života představují fascinující příklad toho, jak se (středoevropská) folkloristika 20. století snažila vyrovnat se stále rostoucím počtem v terénu dokumentovaných ústních vyprávění, které nesplňovaly základní znaky „tradičních“ folklorních žánrů jako byla pohádka či pověst, definovaných literárněvědně orientovaným badáním konce 19. století. Oba tyto koncepty je možné zpětným pohledem do značné míry vnímat jako jakousi „slepou uličku“ či možná spíše mezifázi vývoje disciplíny. Na počátku 21. století (a místy i dříve) se totiž od těchto konceptů pod vlivem mezinárodní, dominantně anglosaské vědy, začalo ve většině středoevropských akademických tradic pomalu opouštět. Část textů dříve studovaných pod těmito žánrovými etiketami začala být označována jako současné pověsti a fámy, zatímco další, které neobsahovaly proces variace, začaly být studovány jako nežánrově chápané biografické vyprávění, uchopovaného pomocí metodologického aparátu oral history. Biografické vyprávění tak začalo být dominantně chápáno jako narativní produkt kombinující vzpomínkové procesy individuální i sociální povahy, nikoli jako folklorní žánr.

Tato skutečnost samozřejmě neznamená, že by se folkloristé studiu vyprávění ze života neměli věnovat, jak ostatně (byť zřejmě částečně z dobových ideologických důvodů) přiznával i samotný Vladimír Jakovlevič Propp. Naopak, jsou to právě výzkumy folkloristů a dalších etnologicky poučených badatelů pracujících biografickou metodou, popřípadě zabývajících se analýzou individuální a kolektivní paměti, paměti místa, rodinné paměti, narativní paměti a narativně vymezených sociálních a prostorových hranic, které vnášejí do studia biografických textů výrazný interpretativní rozměr, který v „oral historickém“ studiu, často čistě deskriptivním, absentuje (viz např. Nosková, 2007; Hlôšková, 2008; Kreisslová, 2013; Kreisslová, Nosková, Pavlásek 2019).

Výše zmíněné přijetí mezinárodních badatelských konceptů možná způsobilo určitou rezignaci na specifičnost středoevropských akademických tradic a také skutečnost, že se cesty folkloristických a oralhistorických badání částečně rozešly, takže dnes představují teoreticky i metodologicky relativně vzdálené disciplíny. I tak ale mohou spolu úspěšně komunikovat, například v rámci šířeji chápaných paměťových studií.

LITERATURA

Bausinger, H. 1977. Alltägliches Erzählen. Pp. 323–330 in K. Ranke (ed.): *Enzyklopädie des Märchens. Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung. Band I*. Berlin — New York: De Gruyter.

Beneš, B. 1990. *Česká lidová slovesnost. Výbor pro současného čtenáře*. Praha: Odeon.

Beneš, B. 1991. Funkce domněnky jako folklorního žánru v ústních dějinách současné české společnosti. Pp. 32–42 in H. Hlôšková,

- E. Krekovičová (eds.). *Folklórne žánre — archívy — katalógy*. Bratislava: Národopisný ústav SAV.
- Beneš, B. 1996. Oral history a lidová tradice. *Etnologické rozpravy* 3 (1): 14–23.
- Brednich, R. W. 1990. *Die Spinne in der Yucca-Palme. Sagenhafte Geschichten von heute*. München: Beck.
- Brednich, R. W. 1991. *Die Maus im Jumbo-Jet. Neue sagenhafte Geschichten von heute*. München: Beck.
- Brednich, R. W. 1993. *Das Huhn mit dem Gipsbein. Neueste sagenhafte Geschichten von heute*. München: Beck.
- Brednich, R. W. 1994. *Sagenhafte Geschichten von heute*. München: Beck.
- Brednich, R. W. 1996. *Die Ratte am Strohalm. Allerneueste sagenhafte Geschichten von heute*. München: Beck.
- Brednich, R. W. 2001. *Where They Originated... Some Contemporary Legends and Their Literary Origins*. Online at <http://www.folklore.ee/folklore/vol20/legends.pdf> (accessed 8 February 2012).
- Brunvand, J. H. 1984. *Choking Doberman and Other „New“ Urban Legends*. New York: W. W. Norton.
- Campion-Vincent, V. 1993. Demonologies in Contemporary Legends and Panics. Satanism and Babyspats Stories. *Fabula* 34: 238–251.
- Campion-Vincent, V. 1998. The Tragic Mistake. Transformations of a Traditional Narrative. *ARV. Nordic Yearbook of Folklore* 54: 63–80.
- Campion-Vincent, V., Renard, J. 1990. French Scholarship on Rumor: An Annotated Bibliography. *Foafale News* 18: 1–5.
- Camus, A. 1968. *Nedorozumění*. Praha: Dilia.
- Camus, A. 1988. *Cizinec*. Praha: Odeon.
- Cocciara, G. 1971. *Dzieje folklorystyki w Europie*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Czubala, D. 1985. *Opowieści z życia: Z badań nad folklorem współczesnym*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Czubala, D. 1993. *Współczesne legendy miejskie*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Czubala, D. 1996. *Nasze mity współczesne*. Katowice: Fundacja dla Wspierania Śląskiej Humanistyki.
- Czubala, D. 1999. „Legendy miejskie” czy „legendy końca XX wieku”? Pp. 190–196 in K. D. Kadłubec (ed.). *Folklorystyka na przełomie wieków*. Cieszyn: Uniwersytet Śląski Filia w Cieszynie.
- Czubala, D. 2005. *Wokół legendy miejskiej*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo ATH.
- Čapek, K. 1948. Chvála novin. Pp. 37–51 in K. Čapek. *Marsyas čili Na okraj literatury (1919–1931)*. Praha: František Borový.
- Černov, S. N. 1934. *Služki 1925–1926 godov. Folklor i istoria*. Leningrad: Akademia.
- Ellis, B. 1983. De legendis urbis: Modern Legends in Ancient Rome. *Journal of American Folklore* 96: 200–208.
- Ellis, B. 2003. When Is a Legend Contemporary? Pp. 46–57 in B. Ellis. *Aliens, Ghosts and Cults: Legends We Live*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Gerndt, H. 1991. Gedanken zur heutigen Sagenforschung. *Bayerisches Jahrbuch für Volkskunde*: 137–144.
- Görner, O. 1930. Ulrich von Lichtenstein in Zerbst: Ein methodologischer Versuch. *Mitteldeutsche Blätter für Volkskunde* 5: 33–48.
- Granberg, G. 1935. Memorat und Sage. Einige methodische Gesichtspunkte. *Saga och Sed*: 120–127.
- Gusev, V. J. 1978. *Eстетika folklóru*. Praha: Odeon.
- Halbwachs, M. 2010. *Kolektivní paměť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Heroldová, I. 1977. *Válka v lidovém podání. Národní osvobozenecý boj volyňských a jugoslávských Čechů*. Praha: Ústav pro etnografi a folkloristiku ČSAV.
- Hlůšková, H. 2008. *Individuální a kolektivní historická paměť (vybrané folkloristické aspekty)*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Janeček, P. 2008. *Černá sanitka: Třikrát a dost. Mytologie pro 21. století*. Praha: Nakladatelství Plot.
- Janeček, P. 2009. Pražské pověsti Popelky Biliánové a jejich folklorní autenticita. Pp. 91–106 in *Acta Universitatis Carolinae — Philosophica et Historica 1 — Studia Ethnologica XVI*. Praha: Univerzita Karlova v Praze — Nakladatelství Karolinum.

- Janeček, P. 2017. *Mýtus o pérákovi. Městská legenda mezi folklorem a populární kulturou*. Praha: Argo.
- Janeček, P. 2020. Motif of the „Tragic Mistake“ in oral, popular and elite culture of Central Europe. *Ethnologica Slovaca et Slavica* 41: 77–86.
- Jech, J., Rychnová, D. 1955. Předvýzkum lidové prózy ve východní polovině Čech. *Český lid* 42: 161–169.
- Jech, J. 1956. Vyprávění ze života. *Československá ethnografie* 2: 201–202.
- Jolles, A. 1982. *Einfache Formen: Legende, Sage, Mythe, Rätsel, Spruch, Kasus, Memorabile, Märchen, Witz*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Karasek-Langer, A. 1933. Eine Zeitungssage vom „geschlachteten und gepökelten Brüderchen“. *Sudetendeutsche Zeitschrift für Volkskunde* 6: 205–206.
- Kawan, Ch. S. 1995. Contemporary Legend Research in German-Speaking Countries. *Folklore* 106: 103–107.
- Kiliánová, G. 1992. Rozprávanie zo života ako žáner ľudovej prózy. *Slovenský národopis* 40: 267–279.
- Kiliánová, G. 2005a. Ako, kedy a čo si ľudia rozprávajú? Rozprávačské okruhy a repertoár v 80. rokoch 20. storočia v jednej obci. Pp. 141–150 in H. Hlôšková (ed.). *Folklór v kontextoch. Etnologické štúdie* 12. Bratislava: Ústav etnológie SAV — Katedra etnológie a kultúrnej antropológie FFUK — Národopisná spoločnosť Slovenska.
- Kiliánová, G. 2005b. Nosnosť tematického štúdia ústnej slovesnosti naprieč žánrami. Pp. 32–35 in J. Pospíšilová, E. Krekovičová (eds.). *Od pohádky k fáme*. Brno: Etnologický ústav AV ČR — Ústav etnológie SAV.
- Kiliánová, G. 2005c. Tendencie súčasného výskumu v etnológii. (So zvláštnym zreteľom na výskum folklóru). Pp. 183–187 in J. Pospíšilová, J. Nosková (eds.). *Od lidové písně k evropské etnologii*. Brno: Etnologický ústav AV ČR.
- Klímová, D. 2007. Memorát. Pp. 549 in S. Brouček, R. Jeřábek (eds.). *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. svazek*. Praha: Mladá fronta.
- Kreisslová, S. 2013. *Konstrukce etnické identity a kolektivní paměti v biografických vyprávěních českých Němců*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.
- Kreisslová, S., Nosková, J., Pavlášek, M. 2019. „Takové normální rodinné historky“: Obrazy migrace a migrující obrazy v rodinné paměti. Praha: Argo.
- Krejčí, K. 1947–1948. Putování sujetu o „synu, zavražděném rodiči“. *Slavia* 18: 406–437.
- Kosko, Maria: 1966. *Le fils assassiné (AT 939 A). Étude d'un thème légendaire (FFC 198)*. Helsinki: FFC.
- Kôresaar, E. 2014. Concepts Around Selected Past: On „Mnemonic Turn“ in Cultural Research. *Folklore. An Electronical Journal of Folklore* 27: 7–28.
- Lassen, H. R. 1995. „The Improved Product“: A Philological Investigation of a Contemporary Legend. *Contemporary Legend* 5: 1–3.
- Moser, O. 1985. Zeitungssage — Volkssage. Pp. 127–150 in K. Beitzl (ed.): *Probleme der Gegenwartsvolkskunde. Referate der österreichischen Volkskundetagung 1983 in Mattersburg*. Wien: Österreichischen Zeitschrift für Volkskunde Buchreihe.
- Nosková, J. 2007. *Reemigrace a usidlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury*. Brno: Ústav evropské etnologie.
- Noyes, D. 2016. *Humble Theory. Folklore's Grasp on Social Life*. Bloomington: Indiana University Press.
- Panczová, Z. 2005. Súčasná povesti a fámy vo svetle folkloristických výskumov. Pp. 7–66 in E. Krekovičová (ed.). *Folklór a komunikácia v procesoch globalizácie*. Bratislava: Slovak Academic Press.
- Petzoldt, L. 1999. *Einführung in die Sagenforschung*. Konstanz: Universitätsverlag Konstanz.
- Polívka, J., Kubín, J. Š. 1926. *Lidové povídky z českého Podkrkonoší. Úkrají východní*. Praha: Česká akademie věd a umění.
- Propp, V. J. 1999. Žánrová soustava ruského folkloru. Pp. 305–335 in V. J. Propp. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H+H.
- Richmond, E. W. 1983. Introduction. Pp. xi–xix in R. M. Dorson (ed). *Handbook of American*

- Folklore*. Bloomington: Indiana University Press.
- Satke, A. 1999. Klady a záporny našeho folkloristického bádání (Poznámky k folkloristice za totality). *Národopisný věstník* 57: 143–158.
- Schenda, R. 1993. *Von Mund zu Ohr. Bausteine zur einer Kulturgeschichte volkstümlichen Erzählens in Europa*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schmidt, L. 1932. Zu der Ballade „Die Mordeltern“. *Das deutsche Volkslied* 34: 116–117.
- Simonides, D. 1969. *Współczesna śląska proza ludowa*. Opole: Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Simonides, D. 1991. Contemporary Urban Legends in Poland. Pp. 45–50 in L. Röhrich, S. Wienker-Piepho (eds.). *Storytelling in Contemporary Societies*. Tübingen: Günter Narr.
- Simpson, J. 1981. Rationalized Motifs in Urban Legends. *Folklore* 92: 203–207.
- Simpson, J. 1983. Urban Legends in *The Pickwick Papers*. *Journal of American Folklore* 96: 462–470.
- Sirovátka, O. 1959. Vzpomínková vyprávění a jeho místo ve folklóru. *Československá ethnografie* 7: 308.
- Sirovátka, O. 1963. Vzpomínková vyprávění jako druh lidové prózy. *Český lid* 50: 114–120.
- Sirovátka, O. 1977. Vzpomínkové vyprávění v dnešním vypravěčském podání. Pp. 261–272 in *Premeny ľudových tradícií v súčasnosti I. Československo*. Bratislava: Veda.
- Sirovátka, O. 2002. *Folkloristické studie*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky.
- Sokolov, J. 1928. O sociologičeskom izučeníi folklora. *Litěraturny i marksizm* 2: 24–50.
- Sokolov, J. 1941. *Russkij folklor*. Moskva: Gosudarstvennoe Učebno-Pedagogičeskoe Izd.
- Sydow, C. von. 1934. Kategorien der Prosa-Volksdichtung. Pp. 253–268 in E. Semann, H. Schewe (eds.). *Volkskundliche Gaben. Festschrift J. Meier zum 70. Geburtstag dargebracht*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Šrámková, M. 1988a. Vyprávění ve velkoměstském prostředí. *Český lid* 75: 85–89.
- Šrámková, M. 1988b. Okupace a osvobození Brna ve vzpomínkách a vyprávění dětí. *Vlastivědný věstník moravský* 40: 21–30.
- Šrámková, M. 2002. Vyprávění ve městě jako specifický druh narace. *Národopisná revue* 12: 195–202.
- Šrámková, M. 2007. Povídka ze života. Pp. 794–795 in L. Tyllner, S. Brouček (eds.): *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Díl III*. Praha: Mladá fronta.
- Šrámková, M. 2008. *Česká prozaická folkloristika v letech 1945–2000 (Přehled, vývoj, témata, bibliografie)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.
- Tille, V. 1937. *Soupis českých pohádek. Díl II (2)*. Praha: Česká akademie věd a umění.
- Tille, V. 1966. *O lidových pohádkách*. Praha: SNDK.
- Uther, H. 2004. *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson. Part I: Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales, and Realistic Tales, with an Introduction*. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia.
- Václavek, B. 1963. *O lidové písni a slovesnosti*. Praha: Československý spisovatel.
- Woollcott, A. 1943. *While Rome Burns*. Harmondsworth: Penguin Books.

Petr Janeček (*1978) působí jako docent na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy; dříve působil jako vedoucí Etnografického oddělení Národního muzea. Mezi jeho badatelské zájmy patří výzkum moderního a současného narativního folkloru, dějiny etnologických věd a teoretické aspekty nemateriálního kulturního dědictví. Je autorem několika odborných monografií zaměřených na problematiku současných pověstí a fám, nejnověji pak publikace *Spring Man: A Belief Legend between Folklore and Popular Culture (Studies in Folklore and Ethnology: Traditions, Practices, and Identities*. Lanham: Lexington Books, 2022).

Kontakt: petr.janecek@ff.cuni.cz